

**การเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์
และเชิงวัฒนธรรมวิถีชุมชน กรณีศึกษา ชุมชนบ้านเกาะน้อย
ตำบลหนองอ้อ อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย**
**The Linkage of Tourism Route for History and Cultural:
Case Study of Ban Koh Noi Village, Nong O Subdistrict,
Si Satchanalai District, Sukhothai Province**

ขวัญฉัตร แท่งอ่ำ, ณภัทร พลชนะ,
ธัญชา สรณรงค์, ปันตดา แผลงสร, รสสุคนธ์ ประดิษฐ์
Khwanchat Taengam, Napat Ponchana,
Thanatcha Sorannarong, Pannada Paengsorn,
Rotsukhon Pradit

สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม,
สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม,
สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม,
สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม,
สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

Public Administration Program, Pibulsongkram Rajabhat University,
khwanchat46@gmail.com,

Public Administration Program, Pibulsongkram Rajabhat University,
Thanatchapl13@gmail.com,

Public Administration Program, Pibulsongkram Rajabhat University,
napat402@gmail.com,

Public Administration Program, Pibulsongkram Rajabhat University,
pndps7733@gmail.com,

Public Administration program Pibulsongkram Rajabhat University,
pan_cakenaka@hotmail.com

รับบทความ (Received): 12 ก.ค. 2567

ปรับแก้ไข (Revised): 26 ก.ค. 2567

ตอบรับบทความ (Accepted): 6 ส.ค. 2567

บทคัดย่อ

ศักยภาพพื้นที่ชุมชนบ้านเกาะน้อยเป็นชุมชนที่มีอาณาเขตติดต่อกับอุทยานประวัติศาสตร์ศรีสขาลัย และมีหลักฐานทางประวัติศาสตร์และปรากฏวัฒนธรรมชุมชนที่น่าสนใจ ทั้งยังพบว่าพื้นที่ชุมชนบ้านเกาะน้อย ยังเป็นแหล่งที่ตั้งของเตาสังคโลกซึ่งถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ภูมิใจอย่างหนึ่งของจังหวัดสุโขทัย คณะผู้วิจัยเล็งเห็นว่าสามารถนำมาพัฒนาเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว ทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติได้ นอกจากนี้หากมีการพัฒนาพื้นที่ดังกล่าวก็จะทำให้เกิดเส้นทางการท่องเที่ยวใหม่ ที่เชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพเดิมให้เกิดเป็นเส้นทางที่เกิดความหลากหลายและน่าสนใจเพิ่มมากยิ่งขึ้น

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวิถีชุมชน 2) เพื่อพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวิถีชุมชน ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน ผู้นำชุมชน และปราชญ์ชาวบ้าน

ผลการวิจัย พบว่า ชุมชนบ้านเกาะน้อยมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวิถีชุมชนประกอบด้วย 1) แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ได้แก่ โบราณสถานหมายเลข น.27 และเตาสังคโลก 2) แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อเที่ยวชมวิถีชาวไทยครั้ง และ 3) แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเภทประเพณีวัฒนธรรมพื้นบ้าน ได้แก่ ประเพณีแห่ธงช่วงสงกรานต์ ประเพณีใส่บาตรข้าวใหม่ และประเพณีทำบุญ

สลาภภัต เป็นต้น ผลการศึกษาการเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวพบว่าสามารถเชื่อมโยงได้ 4 เส้นทาง ดังนี้ 1) การเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และเชิงวัฒนธรรมวิถีชุมชนภายในพื้นที่ชุมชนบ้านเกาะน้อย 2) การเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ที่เชื่อมโยงระหว่างอุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัยและโบราณสถานภายในพื้นที่ชุมชนบ้านเกาะน้อย 3) การเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ที่เชื่อมโยงระหว่างอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย และชุมชนบ้านเกาะน้อยและ 4) การเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยว เชิงประวัติศาสตร์ที่เชื่อมโยงระหว่างอุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์, การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม, เส้นทางการท่องเที่ยว, การท่องเที่ยวชุมชน

Abstract

The potential of Ban Koh Noi village is the area in contact with Sisatchanalai Historical Park. The history and community culture are interesting. It was also found this is the location of The Sangkalok Kiln which is a proud cultural heritage of Sukhothai. We think it can be developed to be a tourist attraction for Thai and Foreign tourists. In addition, it will create new interesting travel routes. The objectives of the association between Historical and Cultural Tourism Routes: Case Study: Ban Koh Noi Community, Nong O Subdistrict, Si Satchanalai District. Sukhothai Province was as follows: 1) to examine the tourism routes of the community's practice of culture. 2) to develop the association of historical and cultural tourism routes by applying a qualitative research system that focuses on group discussion with people who provide the necessary information be it the Chief Executive of the SAO, Chief Administrator of the PAO, Community Development Officer, the leader of

the community and others knowledgeable individual as the data. The finding indicated that Ban Koh Noi community has three tourism routes of the community's culture as follows: 1) historical tourism routes, for instance, the ancient site number 27 and Sangkhalok stove. 2) cultural tourism routes for visiting Tai Krang's community way. 3) cultural tourism routes about the local tradition and culture for example the flag parade during Songkran festival, the tradition of almsgiving with rice grown in the current year, and Salak Phat (Thai Buddhist tradition for sharing the merits with ancestors) etc. The results of the study regarding the tourism routes connection were as follows: 1) the linking between historical and community cultural tourism routes within Ban Koh Noi community, Nong O Subdistrict, Si Satchanalai District. Sukhothai Province. 2) the association through the historical tourism routes that connect to Si Satchanalai Historical Park and the archaeological site in the Ban Koh Noi community's area. 3) the connection between historical tourism routes linking with Sukhothai Historical Park, Si Satchanalai Historical Park and Ban Koh Noi community. 4) The association between historical tourism routes linking with Kamphaeng Phet Historical Park, Sukhothai Historical Park, Si Satchanalai Historical Park and Ban Koh Noi community which All of the following associated through the history of Sukhothai period and world heritage city routes.

Keywords: Historical Tourism, Cultural Tourism, Travel Routes, Community Tourism

บทนำ

อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัยมีพัฒนาการมาแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลายประมาณ 1,500-2,300 ปีมาแล้ว กรมศิลปากรได้บูรณะโบราณสถานเมืองศรีสัชนาลัยนับแต่ปี พ.ศ. 2496 และได้นำเสนอโครงการอุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัยในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529) ส่งผลให้มีการบูรณะโบราณสถานต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง วันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2533 สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเปิดอุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัยอย่างเป็นทางการ เมืองศรีสัชนาลัยเป็นเมืองบริวารเมืองหนึ่งของสุโขทัย ซึ่งได้รับการอนุรักษ์และพัฒนาเป็นอย่างดี โดยกรมศิลปากรและมีการบริหารจัดการในรูปแบบอุทยานประวัติศาสตร์ จนในปี พ.ศ. 2534 อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย ได้รับการยกย่องและขึ้นทะเบียนให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของโลกจากองค์การยูเนสโก (กรมศิลปากร, 2562) ด้วยเหตุผลนี้ทำให้ศรีสัชนาลัยได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวมากมายที่มีความสนใจในเรื่องราวของประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม หรือวิถีชีวิตของคนในชุมชนภายในอำเภอศรีสัชนาลัย

ปัจจุบันการท่องเที่ยวตามรอยวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชนต่าง ๆ ซึ่งเป็นแหล่งการท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์ ในด้านทรัพยากรสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง นอกจากการท่องเที่ยวตามรอยวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชนจะทำให้ชุมชนกลับมาได้รับความนิยมแล้ว ยังก่อให้เกิดรายได้จากการท่องเที่ยวหมุนเวียน ในชุมชนเพิ่มขึ้น ชุมชนบ้านเกาะน้อย ตำบลหนองอ้อ อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย เป็นชุมชนที่มีอาณาเขตติดต่อกับอุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย และมีหลักฐานทางประวัติศาสตร์และปรากฏวัฒนธรรมชุมชนที่น่าสนใจที่สามารถนำมาพัฒนาและเชื่อมโยงกับอุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัยได้ โดยภายในชุมชนมีวัฒนธรรมชาติพันธุ์ไทครั้งหรือลาวครั้งที่ได้มาตั้งถิ่นที่ บ้านเกาะน้อย เมื่อ พ.ศ. 2500 ซึ่งได้ย้ายถิ่นฐานมาจากพื้นที่จังหวัดนครสวรรค์ ปัจจุบันชาติพันธุ์ไทครั้งบ้านเกาะน้อย ซึ่งอพยพย้ายถิ่นฐานมาจากประเทศลาวมานานกว่าร้อยปีแล้ว ยังคงมีการรักษาขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมของไทครั้ง

เป็นอย่างดี ชุมชนไทครั้งเป็นแหล่งสะสมของโบราณ เช่น ผ้าขึ้นไทครั้ง เป็นแหล่งรวบรวมวัฒนธรรม เช่น การทำดอกทานตะเวนในประเพณีแห่งธงที่จัดขึ้นในทุก ๆ ปี (ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ, 2566) นอกจากนี้ ยังพบว่าพื้นที่ชุมชนบ้านเกาะน้อยยังเป็นแหล่งที่ตั้งของเตาสังคโลก ซึ่งสังคโลกถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ภูมิใจอย่างหนึ่งของจังหวัดสุโขทัย ที่เปรียบเสมือนตัวแทนบอกเล่าเรื่องราวในอดีตที่แสดงถึงความเจริญและความอุดมสมบูรณ์ของอาณาจักรสุโขทัย ที่เป็นทั้งแหล่งผลิตและเป็นสินค้าส่งออกที่สำคัญในอดีต (องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน, ม.ป.ป.)

ด้วยเหตุนี้ ดังนั้นคณะผู้วิจัย จึงเล็งเห็นว่าชุมชนนี้เป็นพื้นที่ที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นของชาติพันธุ์ไทครั้งที่มีเรื่องราวทางประวัติศาสตร์อันยาวนานเด่นชัด ซึ่งนำมาพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถดึงดูดความสนใจหรือดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติให้มาท่องเที่ยวได้ แต่ยังคงขาดการสนับสนุนการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยว และขาดการบูรณาการร่วมกันในการจัดการท่องเที่ยวระหว่างชุมชนบ้านเกาะน้อยและอุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย นอกจากนี้ หากมีการพัฒนาพื้นที่ดังกล่าวก็จะทำให้เกิดเส้นทางท่องเที่ยวใหม่ที่เชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพเดิมให้เกิดเป็นเส้นทางที่มีความหลากหลายและน่าสนใจเพิ่มมากยิ่งขึ้น ดังนั้นจึงเป็นที่มาและความสำคัญของการศึกษาวิจัยเรื่องการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ และเชิงวัฒนธรรมวิถีชุมชน กรณีศึกษาชุมชนบ้านเกาะน้อย ตำบลหนองอ้อ อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวิถีชุมชนในพื้นที่ชุมชนบ้านเกาะน้อย ตำบลหนองอ้อ อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย
2. เพื่อพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวิถีชุมชน ในพื้นที่ชุมชนบ้านเกาะน้อย ตำบลหนองอ้อ อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยเรื่องการเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และเชิงวัฒนธรรมวิถีชุมชน กรณีศึกษาชุมชนบ้านเกาะน้อย ตำบลหนองอ้อ อำเภอสรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนแนวคิดทฤษฎีเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการทำวิจัย ดังนี้

1. แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ คือ การเดินทางท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี เพื่อชื่นชมและเพลิดเพลินในสถานที่ท่องเที่ยวได้ความรู้ความเข้าใจต่อประวัติศาสตร์และโบราณคดีในท้องถิ่น บนพื้นฐานของความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าของสภาพแวดล้อม โดยที่ชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยว (กรมการท่องเที่ยว, 2557)

2. แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือ การท่องเที่ยวชมโบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีของท้องถิ่นต่าง ๆ เพื่อได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน อีกทั้ง ศึกษาความเชื่อพิธีกรรมต่าง ๆ เพิ่มขึ้น ในขณะที่เดียวกันก็มีจิตสำนึกต่อการรักษา สภาพแวดล้อมและวัฒนธรรม โดยให้ชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยวด้วย (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548 อ้างใน ธฤชวรรณ มาตกุล, 2556)

3. แนวคิดการบูรณาการ คือ การทำสิ่งที่บกพร่องให้สมบูรณ์แบบ โดยการเพิ่มเติมบางส่วนที่ขาดอยู่ให้สมบูรณ์ หรือการนำส่วนประกอบย่อยมารวมกันตั้งแต่สองส่วน เพื่อให้เป็นส่วนประกอบใหญ่ของทั้งหมด ดังนั้น การบูรณาการเป็นการเชื่อมสิ่งหนึ่งหรือหลายสิ่งเข้ามาเป็นส่วนประกอบกับอีกสิ่งหนึ่งให้มีความสมบูรณ์กลายเป็นส่วนหนึ่งของแกนหลักหรือส่วนประกอบที่ใหญ่กว่า (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2546 อ้างใน โชคธวัช อ้นถาวร, 2561)

4. แนวคิดการจัดเส้นทางการท่องเที่ยว คือ การกำหนดเส้นทางเพื่อให้ นักท่องเที่ยวเข้าชมจุดที่น่าสนใจตามแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ได้อย่างง่าย สะดวก และปลอดภัยรวมทั้งยังได้รับความรู้และเพลิดเพลินควบคู่กันไป บางครั้งเส้นทางท่องเที่ยวอาจเกิดขึ้นจากการที่นักท่องเที่ยวหลากหลายกลุ่มใช้เส้นทางเดิม ๆ อยู่เป็นประจำ การกำหนดเส้นทางสัญจร เพื่อการท่องเที่ยวควรสำรวจและสังเกตการณ์จากพฤติกรรม

ของนักท่องเที่ยว ประกอบกับแนวโน้มที่ควรจะเป็นในการจัดเส้นทาง โดยเริ่มต้นจากการพิจารณาตำแหน่งของแหล่งท่องเที่ยวประเภทต่าง ๆ ภายในเมือง แล้วจัดลำดับความสำคัญและความน่าสนใจ จากนั้นพิจารณาความสามารถในการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ เข้าด้วยกัน (วิภาวรรณ ปิ่นแก้ว, 2551 อ้างใน ดาริยา บินดุษะ, 2561)

5. แนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน คือ การท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นองค์ประกอบสำคัญ ทั้งในด้านการดำเนินการบริหารจัดการ การตัดสินใจ และการจัดการผลประโยชน์ โดยอาศัยปัจจัยเกื้อหนุนจากสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ประเพณี วัฒนธรรม และกิจกรรมที่ชุมชนจัดขึ้น (มิ่งสรรพ ขาวสอาด, 2548 อ้างใน ณรงค์ โรจนโสทร, 2555)

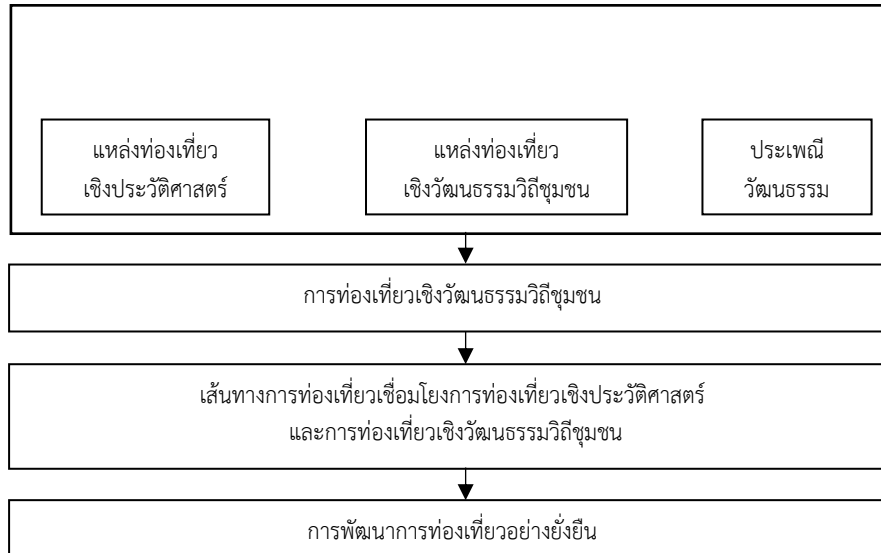
6. แนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน คือ กระบวนการเพื่อความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและสังคม โดยมีการริเริ่มจากชุมชนเป็นรากฐานการพัฒนาการท่องเที่ยว อาจเกิดปัญหาได้ แต่การวางแผนและพัฒนาจะสามารถสร้างความตื่นตัวต่อปัญหาที่อาจเกิดและตอบรับกับโอกาสที่เข้ามาได้ ควรให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ได้รับการฝึกอบรมเพื่อเป็นนักพัฒนาต่อไปได้ เอื้ออำนวยด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการ มีการตั้งองค์กรชุมชนและสร้างจิตสำนึกร่วมกัน (Jafari, 2000 อ้างใน พิมพะระวี โรจน์รุ่งสัจย์, 2556)

กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ พรหมภัสสร ชุณห์บุญญทิพย์ และปรีดาร์ ศิริรัตน์ (2559) ศึกษาวิจัยเรื่อง การเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวเพื่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์เชิงวัฒนธรรม และเชิงนิเวศของกลุ่มจังหวัดสนุก (สกลนคร นครพนม มุกดาหาร) เพื่อนำข้อมูลมาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิดในการทำวิจัยครั้งนี้ โดยแสดงการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างบริบทของการท่องเที่ยวและเส้นทางการท่องเที่ยวต่าง ๆ ดังภาพประกอบ

ภาพที่ 1

กรอบแนวคิดการเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และเชิงวัฒนธรรมวิถีชุมชน กรณีศึกษา ชุมชนบ้านเกาะน้อย ตำบลหนองอ้อ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดสุโขทัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย

1.1 การสัมภาษณ์เชิงลึก ประกอบไปด้วย ประเด็นคำถามบริบทชุมชน ประวัติความเป็นมาของชุมชนแหล่งประวัติศาสตร์ทางโบราณคดี แหล่งท่องเที่ยว ภายในชุมชน ประเพณีวัฒนธรรมของชุมชน นโยบายในการส่งเสริมและพัฒนากการท่องเที่ยว ปัญหาอุปสรรคด้านการพัฒนาการท่องเที่ยว ตลอดจนประเพณีวัฒนธรรม และวิถีชีวิตของผู้คนในชุมชนบ้านเกาะน้อย

1.2 แนวทางการสนทนากลุ่ม ประกอบไปด้วย ประเด็นคำถามที่น่าสนใจเป็นประโยชน์และมีคุณค่าทางด้านการท่องเที่ยวในชุมชน ความต้องการในการส่งเสริมพัฒนาและยกระดับการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านเกาะน้อย นโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านเกาะน้อยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และทิศทางในอนาคตและแผนผังเส้นทางการท่องเที่ยวชุมชนบ้านเกาะน้อย และเส้นทางการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพ เป็นต้น

2. กลุ่มเป้าหมาย/ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง (รวมทั้งหมดจำนวน 10 คน)

2.1 กลุ่มที่เกี่ยวข้องกับนโยบายในการส่งเสริมและพัฒนากการท่องเที่ยว ชุมชนบ้านเกาะน้อย ประกอบด้วย นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล นักพัฒนาชุมชน และนักวิเคราะห์นโยบายและแผน องค์การบริหารส่วนตำบล รวมจำนวน 4 คน

2.2 กลุ่มผู้นำชุมชน เป็นกลุ่มที่มีความใกล้ชิดกับชุมชนและประชาชน และมีความรู้ความเข้าใจในบริบทของชุมชน รวมจำนวน 3 คน

2.3 ประชาชนชุมชน เป็นกลุ่มที่สั่งสมองค์ความรู้และประสบการณ์ในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชุมชนมาอย่างยาวนาน รวมจำนวน 3 คน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล ตามรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ เก็บข้อมูลกับกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับนโยบายในการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยว และปราชญ์ชุมชน

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสนทนากลุ่มกับผู้นำชุมชนบ้านเกาะน้อย

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ สร้างข้อสรุปจากข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวม ด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม เอกสารบันทึกประจำวัน ฯลฯ โดยมีการจัดกระทำข้อมูล หาแบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลหรือตัวแปรเพื่อให้นำไปสู่ความเข้าใจต่อสิ่งที่เห็นและเป็นอยู่ รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงของปรากฏการณ์ที่ศึกษาหลักการพื้นฐานสำคัญของการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย 1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างต่อเนื่อง 2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ต้องยึดหลักของทฤษฎีหรือมุมมองของคนใน 3) ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยสามารถกำหนดกรอบหรือแนวคิดทฤษฎีได้ล่วงหน้า แต่ต้องสามารถยืดหยุ่นได้เพื่อให้สอดคล้องกับผลที่ได้จากการวิจัย 4) ต้องจัดระบบระเบียบของข้อมูลที่ได้ในเบื้องต้น 5) ผู้วิจัยต้องเป็นผู้วิเคราะห์ข้อมูลด้วยตนเอง ทั้งนี้ มีขั้นตอนที่สำคัญของการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การจัดระบบระเบียบของข้อมูล (Data Organizing) 2) การให้รหัสข้อมูล (Data Coding) 3) การจัดกลุ่มข้อมูล (Data Clustering) และ 4) การหาความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างกลุ่มข้อมูลที่ได้ เพื่อสร้างบทสรุป (คากุล ช่างไม้, 2555)

ผลการวิจัย

1. แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวิถีชุมชนและแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ในพื้นที่ชุมชน บ้านเกาะน้อย ตำบลหนองอ้อ อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย มีดังนี้

1.1 แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ประกอบด้วย

1.1.1 ศูนย์ศึกษาและอนุรักษ์กลุ่มเตาสังคโลกหมายเลข 42 และ 123 เป็นแหล่งโบราณคดีที่ทำให้ทราบถึงพัฒนาการเตาเผาและสิ่งผลิตจากเตาเผา เพราะภายในใต้ดินกลุ่มเตาสังคโลก หมายเลข 42 ขุดพบเตาสังคโลกโดยเป็นเตาที่สร้างต่อ ๆ กันจนกลายเป็นเหมือนทับซ้อนกันอยู่ถึง 19 เตา และกลุ่มเตาสังคโลก 123 ขุดพบเตาสังคโลกโดยเป็นเตาที่สร้างต่อ ๆ กัน จนกลายเป็นเหมือนทับซ้อนกันอยู่ถึง 5 เตา ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2

ศูนย์ศึกษาและอนุรักษ์กลุ่มเตาสังคโลกหมายเลข 42 และ 123

1.1.2 ศูนย์ศึกษาและอนุรักษ์กลุ่มเตาสังคโลกหมายเลข 61 และ 178 พบมีเตาใต้ดิน 4 เตา ได้แก่ เตาหมายเลข 61, 176, 177 และ 178 เป็นเตาขุดลงไปใต้ดิน พบทั้งที่แบบเตาตะกั่วและแบบเตาประทุน ภาชนะที่พบส่วนใหญ่เป็นไหขนาดใหญ่สำหรับบรรจุน้ำหรือของแห้ง ทั้งยังมีการรวบรวมจัดแสดงสังคโลกจากเตาแหล่งอื่น ๆ อาทิ สังคโลกจากเตาละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์, เตาปะโอ จังหวัดสงขลา, เตาเมืองอุทอง จังหวัดสุพรรณบุรี และเตาบ้านสร้างคู่ สว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร เป็นต้น ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3

ศูนย์ศึกษาและอนุรักษ์กลุ่มเตาสังคโลกหมายเลข 61 และ 178

1.1.3 โบราณสถานหมายเลข น.27 หลวงพ่อองค์ดำ เป็นวัดที่มีการก่อสร้างขึ้นเพื่อใช้งานในช่วงราวพุทธศตวรรษที่ 21 หรือช่วงต้นของสมัยอยุธยาตอนกลาง สันนิษฐานว่าบริเวณนี้คือ อุโบสถหลังเก่าของ วัดเกาะน้อยป่ายางฝั่งตะวันตกของชุมชนบ้านเกาะน้อย และโบราณสถานหมายเลข น.27 ยังคงเป็นที่เคารพสักการะมาแต่ครั้งอดีตจนถึงปัจจุบัน และนับถือว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่ชุมชนบ้านเกาะน้อยมาอย่างยาวนาน ดังภาพที่ 4

ภาพที่ 4

โบราณสถานหมายเลข น.27 หลวงพ่อองค์ดำ

1.2 แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวิถีชุมชน ประกอบด้วย

1.2.1 ชมวิถีชีวิตชาวไทครั้งที่ศูนย์เรียนรู้วิถีชีวิตไทครั้ง บ้านเกาะน้อย มีการถ่ายทอดประเพณีวัฒนธรรมของบรรพบุรุษไว้อย่างเหนียวแน่น อาทิเช่น การแต่งกาย ภาษาที่ใช้ ประเพณีการบวชพระ ประเพณีการแห่ธง เป็นต้น โดยมี นายอนุน เทียนสัน หนึ่งในกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั้งบ้านเกาะน้อยที่อพยพมา ใช้บ้านของตนเองเป็นศูนย์การเรียนรู้วิถีไทครั้ง ให้เป็นสถานที่บอกเล่าความเป็นมาของตำนานเรื่องเล่าของชุมชนไทครั้ง ดังภาพที่ 5

ภาพที่ 5

ศูนย์เรียนรู้วิถีชีวิตไทครั้ง บ้านเกาะน้อย

1.2.2 ชมกลุ่มผู้ผลิตและจัดจำหน่ายเครื่องปั้นดินเผาลายสังคโลก บ้านเกาะน้อย ตั้งอยู่บริเวณฝั่งขวาของแม่น้ำยม เป็นศูนย์รวมของนายช่างปั้นสังคโลก มารวมตัวกันและเปิดกิจการร้านค้าหลายราย นอกจากขายเครื่องสังคโลกแล้วทุกร้านยังเปิดรับผู้ที่สนใจจะเข้ารับการฝึกปั้นด้วยมือตนเองอีกด้วย ดังภาพที่ 6

ภาพที่ 6

กลุ่มผู้ผลิตและจัดจำหน่ายเครื่องปั้นดินเผาลายสังโลกบ้านเกาะน้อย

1.3 แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเภทประเพณีวัฒนธรรมพื้นบ้าน ประกอบด้วย

1.3.1 ประเพณีแห่งช่วงสงกรานต์ จัดขึ้นตรงกับวันที่ 20 เมษายน ของทุกปี วัดประสงค์ ก็เพื่อให้ลูกหลานที่ไปทำงานต่างถิ่นได้กลับมาแสดงความกตัญญู กตเวทิต์ต่อบรรพบุรุษด้วยการรวมญาติแล้ว ชักบังสุกุลให้ปู่ตายายที่ล่วงลับไปแล้ว ชาวไทครั้งถือเอาวันสงกรานต์เป็นวันขึ้นปีใหม่ โดยจะมีการเฉลิมฉลองรื่นเริงมีขบวนแห่ ธงชัยรอบหมู่บ้าน

1.3.2 ประเพณีใส่บาตรข้าวใหม่ จัดขึ้นตรงกับช่วงเดือนมกราคม ของทุกปี เป็นประเพณีที่ชาวบ้านจะนำข้าวเปลือก ข้าวสารใหม่ที่ไ้จากการเก็บเกี่ยว ในช่วงฤดูการที่ผ่านมา อาจนำเอาข้าวใหม่มาทำเป็นข้าวหลาม ข้าวจี๋ รวมทั้งนำเอา อาหาร น้ำตาล น้ำอ้อยไปใส่บาตร เพื่อทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้บรรพบุรุษที่ล่วงลับ อีกส่วนหนึ่งก็นำไปให้ญาติผู้เฒ่าผู้แก่ที่ยังมีชีวิตอยู่เพื่อเป็นการแสดงความกตัญญูกตเวทิต์

1.3.3 ประเพณีสงกรานต์ จัดขึ้นตรงกับวันที่ 13-15 เมษายน ของทุกปี คนในชุมชนบ้านเกาะน้อยนิยมเล่นสาดน้ำประแป้ง รดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ สร้างน้ำพระ วันสงกรานต์ และเคารพสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ

1.3.4 ประเพณีทำบุญสลากภัต จัดขึ้นตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 ของทุกปี เป็นการถวายภัตตาหาร (อาหาร) เครื่องไทยธรรมแด่พระภิกษุสงฆ์ โดยจะไม ้มีความประสงค์เจาะจงถวายพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่ง พระภิกษุรูปใดจะได้รับสลากภัต

ก็ต้องจับจับสลาก เมื่อจับสลากได้เลขใดเลขหนึ่งก็ตรงกันกับสลาก ซึ่งผู้ถวายสลากภัต ปักไว้ที่เครื่องภัตตาหารที่ได้เตรียมไว้ถวายเท่านั้น

1.3.5 ประเพณีวันเข้าพรรษา จัดขึ้นตรงกับวันแรม 1 ค่ำ เดือน 8 ของทุกปี มีพิธีกรรมทางศาสนาซึ่งเป็นโอกาสที่คนในชุมชนได้ทำบุญ ตักบาตร และฟัง พระธรรมเทศนา ชาวบ้านร่วมกันหล่อเทียนพรรษา ถวายเทียนเข้าพรรษาหรือหลอดไฟ เพื่อให้พระภิกษุ สามเณรนำไปจุดอ่านคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาในระหว่าง จำพรรษา

1.3.6 ประเพณีตักบาตรเทโว จัดขึ้นตรงกับวันแรม 1 ค่ำ เดือน 11 ของทุกปี ชาวบ้านจะคอยต่อแถวยาวยืนรอขบวนของพระสงฆ์ซึ่งในขบวนนั้น ประกอบด้วย เด็กหนุ่มและเด็กสาวแต่งชุดเป็นนางฟ้าเทวดาคอยโปรยดอกไม้ นำขบวน ถัดจากนั้นจะเป็นพระสงฆ์ถือบาตร และสุดท้ายคือคนสวมชุดเปรตปิดท้ายขบวน โดยชาวบ้านจะนำข้าวสารมาใส่บาตรพระสงฆ์ นำเหรียญสดางค์มาใส่ย่ามที่ห้อยคล้อง คออยู่กับหุ่นเปรต

1.3.7 ประเพณีงานกฐิน จัดขึ้นช่วงเดือน 11-12 ของทุกปี เป็นการ ถวายผ้ากฐินแก่พระสงฆ์ที่จำพรรษาอยู่วัดครบ 3 เดือน เพื่อให้พระได้มีผ้าเปลี่ยนใหม่ การทอดกฐินจึงถือเป็นงานบุญที่ยิ่งใหญ่ให้อานิสงส์แรง เพราะในปีหนึ่งแต่ละวัดจะรับ กฐินได้เพียงครั้งเดียวเท่านั้น

1.3.8 ประเพณีลอยกระทง จัดขึ้นตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 12 ของทุกปี ชาวบ้านจะจัดเตรียมทำกระทงจากวัสดุที่หาง่ายตามขนานนามาลอยที่ แม่น้ำ เพื่อเป็นการขอขมาต่อพระแม่คงคา และเชื่อว่า เป็นการลอยความทุกข์โศกของ ตนที่มีอยู่ให้ออกไปจากตัวกับสายน้ำที่ไหลไป พร้อมกับตั้งจิตอธิษฐานขอพรกับ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้ตนและครอบครัวได้รับแต่สิ่งที่ดี

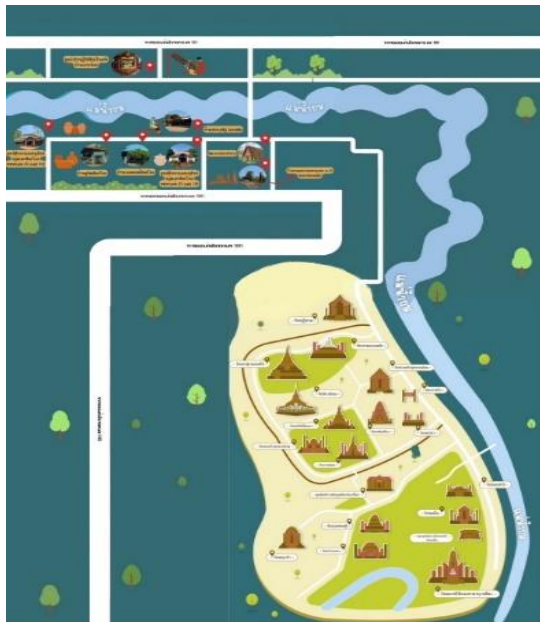
2. ผลการเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ได้แก่ 4 เส้นทาง มีดังนี้

2.1 เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และเชิงวัฒนธรรมวิถีชุมชน ในพื้นที่ชุมชนบ้านเกะน้อย ตำบลหนองอ้อ อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย ประกอบด้วย 1) ศูนย์ศึกษาและอนุรักษ์ กลุ่มเตาสังคโลกหมายเลข 42 และหมายเลข 61 2) โบราณสถาน หมายเลข น.27 หลวงพ่อองค์ดำ 3) ชมวิถีชีวิตชาวไทครั้งที่

2.2 เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์เชื่อมโยงระหว่างอุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัยกับชุมชนบ้านเกาะน้อย เชื่อมโยงกันด้วยแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ที่พบได้ทั้งในอุทยานประวัติศาสตร์ ศรีสัชนาลัยและในชุมชนบ้านเกาะน้อย ดังภาพที่ 8

ภาพที่ 8

เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์เชื่อมโยงระหว่างอุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัยกับชุมชนบ้านเกาะน้อย

2.3 เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์เชื่อมโยงระหว่างอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย และชุมชนบ้านเกาะน้อย เชื่อมโยงกันด้วยประวัติศาสตร์ในยุคสุโขทัยในฐานะเมืองราชธานีกับเมืองลูกหลวง ดังภาพที่ 9

ภาพที่ 9

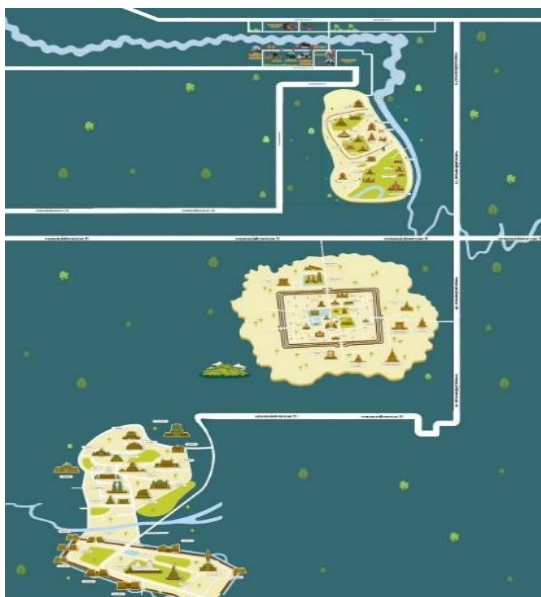
เส้นทางท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์เชื่อมโยงระหว่างอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัยและชุมชนบ้านเกาะน้อย

2.4 เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์เชื่อมโยงระหว่างอุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชรอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย และชุมชนบ้านเกาะน้อย เชื่อมโยงกันเชื่อมโยงกันด้วยประวัติศาสตร์ในยุคกรุงสุโขทัยและในฐานะเมืองมรดกโลก ที่สามารถเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวระหว่างกันได้ ดังภาพที่ 10

ภาพที่ 10

เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์เชื่อมโยงระหว่างอุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชรอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัยและชุมชนบ้านเกาะน้อย

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และเชิงวัฒนธรรมวิถีชุมชนกรณีศึกษาชุมชนบ้านเกาะน้อย ตำบลหนองอ้อ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดสุโขทัย มีการอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. การศึกษาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวิถีชุมชน ในพื้นที่ชุมชนบ้านเกาะน้อย ตำบลหนองอ้อ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดสุโขทัย เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน โดยนำประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมวิถีชุมชน มาเชื่อมโยงจะช่วยสร้างประโยชน์ต่อชุมชนและสร้างความน่าสนใจที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของชมภูณัฐ หุ่นนาถ (2559) ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ในจังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ คือ “เป็นเส้นทางเรียนรู้ประวัติศาสตร์อันยาวนานที่ทุกคนเข้าถึงได้ ภายในวันเดียวแห่งแรกของประเทศไทย” เน้นการจัดการด้านกายภาพ อนุรักษ์ ดูแลรักษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์และการจัดการด้านทัศนียภาพ รวมถึงพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก อีกทั้ง พัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงประวัติศาสตร์ให้กับนักท่องเที่ยวผู้สนใจและคนในชุมชนได้ร่วมเรียนรู้ศึกษาตลอดจนสร้างสรรค์กิจกรรมรูปแบบใหม่ที่สะท้อนอัตลักษณ์ความมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ของสถานที่ท่องเที่ยว สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ เอกพล วิงวอน และวีรพล น้อยคล้าย (2565) ศึกษาวิจัยเรื่องประวัติศาสตร์ชุมชนกับการท่องเที่ยวกรณีศึกษาชุมชนสามเรือน ตำบลสามเรือน อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ชุมชนสามเรือนมีประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของชุมชนที่มีความเชื่อมโยงเกี่ยวข้องกับพื้นที่บางปะอินตั้งแต่ในสมัยกรุงศรีอยุธยา เนื่องจากทำเลที่ตั้งของชุมชนอยู่ริมลำคลองสายหลักที่เป็นลำน้ำสายรอง ที่ไหลมาจากแม่น้ำเจ้าพระยาที่อยู่ทางตอนใต้ของกรุงศรีอยุธยา การตั้งถิ่นฐานของคนในชุมชนสามเรือนตั้งแต่เริ่มแรก ปัจจุบันทางด้านประวัติศาสตร์ชุมชน เพื่อสร้างองค์ความรู้ทางด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่นในชุมชนสามเรือนสร้างความตระหนักในการอนุรักษ์ประวัติศาสตร์อันเก่าแก่ของท้องถิ่นตนเอง และเป็นการสร้างการเรียนรู้ในชุมชนผ่านการเล่าเรื่องชุมชน ควรมีการพัฒนาบุคลากรทางการด้านการท่องเที่ยว โดยเฉพาะทางด้านมัคคุเทศก์ท้องถิ่นหรือปราชญ์

เล่าเรื่องชุมชนในการเผยแพร่ข้อมูลทางด้านประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของชุมชนต่อสาธารณชน สำหรับการท่องเที่ยวชุมชนทางด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมชุมชน ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการสร้างศูนย์การเรียนรู้ทางด้านประวัติศาสตร์ชุมชน เพื่อสร้างองค์ความรู้ทางด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่นในชุมชนสามเรือน สร้างความตระหนักในการอนุรักษ์ประวัติศาสตร์อันเก่าแก่ของท้องถิ่นตนเอง และเป็นการสร้างการเรียนรู้ในชุมชน ผ่านการเล่าเรื่องชุมชนควรมีการพัฒนาบุคลากรทางด้านการท่องเที่ยว โดยเฉพาะทางด้านมัคคุเทศก์ท้องถิ่นหรือปราชญ์เล่าเรื่องชุมชนในการเผยแพร่ข้อมูลทาง ด้านประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของชุมชนต่อสาธารณชนและเป็นการสืบทอดการถ่ายทอดองค์ความรู้เดิม ผ่านการเล่าเรื่องชุมชน นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สุนทรีย์ รอดดิษฐ์ (2565) ที่ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยววิถีชุมชนรอบอุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ โดยการมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืน ผลการศึกษา พบว่า ชุมชนตำบลศรีเทพ มีประชากรที่เป็นชาวบ้านที่อาศัยอยู่เดิมและมีการอพยพมาจากทางภาคอีสานมีสำเนียงการพูดทั้งภาษาไทยและภาษาอีสาน เนื่องจากมีแม่น้ำป่าสักไหลผ่านชุมชนส่วนใหญ่ จึงมีวิถีชีวิตเกี่ยวข้องกับสายน้ำ การทำการเกษตร ไร่นาสวนผสม การจับปลา การแปรรูปปลา การจักสานไม้ไผ่ การทอเสื่อกก มีวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ คือ พิธีบวงสรวงเจ้าพ่อศรีเทพ การเล่นนางสุม การเล่นผี นางควาย ชุมชนตำบลศรีเทพ มีทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีศักยภาพมาก ทั้งกิจกรรมประเพณี ศาสนสถาน ทรัพยากรท่องเที่ยวทางด้านภูมิปัญญา อาหารประจำถิ่น และแหล่งจำหน่ายสินค้าชุมชน การพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวรอบอุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพจะต้องพิจารณาถึงศักยภาพความดึงดูดใจ ศักยภาพการรองรับการบริหารจัดการชุมชนควรมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผน ติดตาม ประเมินผลจากการวางแผนพัฒนา ก็จะเป็นการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ยั่งยืนได้

2. การพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวิถีชุมชนในพื้นที่ชุมชนบ้านเกาะน้อย ตำบลหนองอ้อ อำเภอสรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย เพื่อช่วยพัฒนาการท่องเที่ยว จากจุดเชื่อมทางประวัติศาสตร์ในสมัยสุโขทัยสามารถนำมาจัดทำเป็นเส้นทางการท่องเที่ยว ซึ่งทำให้เกิดการท่องเที่ยวตามรอยประวัติศาสตร์ได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ คันธรส

พวงแก้ว และคณะ (2552) การท่องเที่ยวพื้นประวัติศาสตร์ตามรอยพระพุทธเจ้าหลวง ใน 5 จังหวัดภาคใต้ สงขลา พัทลุง นครศรีธรรมราช ตรัง และสตูล พบว่า ประวัติศาสตร์และเส้นทางการเสด็จประพาสของพระพุทธเจ้าหลวงใน 5 จังหวัดภาคใต้ กำหนดได้ 9 เส้นทาง สามารถแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ การเสด็จประพาสทางบก และการเสด็จประพาสทางเรือ เป็นการจินตนาเกี่ยวกับที่เชื่อมโยงสถานที่ที่พระพุทธเจ้าหลวงเสด็จประพาส สถานที่น่าชม สถานที่จำหน่ายสินค้าประจำท้องถิ่น และกิจกรรมการนำเที่ยว ทั้งภายในและภายนอกจังหวัด สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ทศนีย์ นาคเสนีย์ (2555) ศึกษาเรื่องการจัดเส้นทางการท่องเที่ยวตามรอย อารยธรรมทวารวดี-ขอมในจังหวัดราชบุรี พบว่า ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภท ศิลปวัฒนธรรมทวารวดี-ขอมในจังหวัดราชบุรีมีแหล่งท่องเที่ยวที่ปรากฏร่องรอย อารยธรรม ทวารวดี-ขอม จำนวน 9 แหล่ง ที่ได้มีการค้นพบร่องรอยหลักฐาน เชิงประจักษ์ว่า อารยธรรมทวารวดี-ขอมนั้นมีอยู่จริง ส่วนมากเป็นแหล่งท่องเที่ยว ทางประวัติศาสตร์โบราณสถาน โบราณวัตถุ และศาสนสถานที่มีความเหมาะสมต่อการ จัดการให้เป็นแหล่งเรียนรู้ และสะดวกต่อการเดินทางเข้าถึงได้ด้วยรถโดยสารหรือ รถจักรยาน เมื่อ นำแหล่งท่องเที่ยวที่ปรากฏร่องรอยอารยธรรมทวารวดี-ขอม ในจังหวัด ราชบุรีมาจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวได้เส้นทาง 2 แบบ คือ เส้นทางการท่องเที่ยวแบบ วันเดียว (One Day Trip) จำนวน 5 เส้นทาง และเส้นทางท่องเที่ยว 2 วัน 1 คืน (Two Days Trip) จำนวน 4 เส้นทาง ข้อเสนอแนะในการจัดทำเส้นทางท่องเที่ยว คือ ควรนำกิจกรรมที่มีชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมหรือแหล่งท่องเที่ยวอื่นที่ได้รับความสนใจ เข้าไปเสริมในเส้นทาง จะทำให้เส้นทางมีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น แต่ทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่กับ ตามความต้องการของนักท่องเที่ยวและฤดูกาล นอกจากนี้ การจัดทำเส้นทางท่องเที่ยว แบบผสมผสานระหว่างแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ธรรมชาติ และศิลปวิทยาการที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้าชมจุดที่น่าสนใจตามแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ได้ง่าย สะดวก และได้รับความรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่เป็นมรดกทางประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมของพื้นที่

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้ แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ประกอบด้วย ศูนย์ศึกษาและอนุรักษ์กลุ่มเตาสังคโลก หมายเลข 42 และ 123 ศูนย์ศึกษาและอนุรักษ์กลุ่มเตาสังคโลกหมายเลข 61 และ 178 และโบราณสถานหมายเลข น.27 หลวงพ่อองค์ดำ มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม วิถีชุมชน ประกอบด้วย ชมวิถีชีวิตชาวไทครั้งที่ศูนย์เรียนรู้วิถีชีวิตไทครั้งที่ บ้านเกาะน้อย และชมกลุ่มผู้ผลิตและจัดจำหน่ายเครื่องปั้นดินเผาเลยสังคโลก บ้านเกาะน้อย มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเภทประเพณีวัฒนธรรมพื้นบ้าน ประกอบด้วย ประเพณีแห่ธงช่วงสงกรานต์ ประเพณีใส่บาตรข้าวใหม่ ประเพณีสงกรานต์ ประเพณี ทำบุญสลากภัต ประเพณีวันเข้าพรรษา ประเพณีตักบาตรเทโว ประเพณีงานกฐิน และประเพณีลอยกระทง นอกจากนี้ ยังพบการเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยว เชิงประวัติศาสตร์ ได้แก่ เส้นทางที่ 1 เส้นทาง การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และ เชิงวัฒนธรรมวิถีชุมชน ในพื้นที่ชุมชนบ้านเกาะน้อย เส้นทางที่ 2 เส้นทาง การท่องเที่ยว เชิงประวัติศาสตร์เชื่อมโยงระหว่างอุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัยกับชุมชน บ้านเกาะน้อย เส้นทางที่ 3 เส้นทาง การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์เชื่อมโยงระหว่าง อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย และชุมชน บ้านเกาะน้อย และเส้นทางที่ 4 เส้นทาง การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์เชื่อมโยง ระหว่างอุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย อุทยาน ประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย และชุมชนบ้านเกาะน้อย ดังนั้น จากข้อค้นพบข้างต้น สามารถทำให้เกิดเป็นการศึกษาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวิถีชุมชนในพื้นที่ชุมชน บ้านเกาะน้อย เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน โดยนำประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม วิถีชุมชนมาเชื่อมโยง จะช่วยสร้างประโยชน์ต่อชุมชน และสร้างความน่าสนใจที่สามารถ ดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ และทำให้เกิดการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวิถีชุมชนในพื้นที่ชุมชนบ้านเกาะน้อย เพื่อช่วย

พัฒนาการท่องเที่ยวจากจุดเชื่อมต่อทางประวัติศาสตร์ในสมัยสุโขทัยสามารถนำมาจัดทำเป็นเส้นทางท่องเที่ยว ซึ่งทำให้เกิดการท่องเที่ยวตามรอยประวัติศาสตร์ได้

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 กระบวนการในการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านเกาะน้อย ควรพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน ด้วยกระบวนการการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ตั้งแต่ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ และร่วมรับผลประโยชน์ ที่จะเกิดจากการท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

1.2 ควรส่งเสริมความร่วมมือในการพัฒนาการท่องเที่ยวระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน ในการวางแผนและพัฒนาการท่องเที่ยวภายในชุมชนบ้านเกาะน้อยร่วมกัน

1.3 ควรส่งเสริมความรู้ความเข้าใจให้กับชุมชนในเรื่องของการเป็นเจ้าบ้านที่ดีและการจัดบริการ เพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยว

1.4 ควรมีการจัดงานประเพณีของชาวไทยครั้งเป็นประจำทุกปี เพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมชาติพันธุ์ไทยครั้งที่วัฒนธรรมบางอย่างกำลังจะสูญหายไป และเพื่อเป็นการกระตุ้นให้เกิดกิจกรรมการท่องเที่ยว

1.5 ของที่ระลึกของบ้านเกาะน้อยปัจจุบันมีเพียงเครื่องปั้นดินเผา ดังนั้นควรมีการออกแบบ และพัฒนาของที่ระลึกเพิ่มเติม เพื่อเป็นทางเลือกให้กับนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะการนำวัฒนธรรมการประดิษฐ์ ดอกทานตะวันของชาวไทยครั้งที่มีความเอกลักษณ์ และความโดดเด่นเฉพาะตัวมาพัฒนาให้เป็นของที่ระลึก

1.6 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมาส่งเสริมสนับสนุนให้ความรู้ในการจัดทำที่พักโฮมสเตย์ภายในชุมชนบ้านเกาะน้อย เพื่อรองรับนักท่องเที่ยว

1.7 สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างชุมชนกับอุทยานประวัติศาสตร์ เช่น ด้านการประชาสัมพันธ์ ด้านการจัดกิจกรรมร่วมกัน ด้านการจัดเส้นทางท่องเที่ยวร่วมกัน เป็นต้น

1.8 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมพัฒนาทักษะด้านภาษาให้แก่กลุ่มผู้ประกอบการหรือกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยการสร้างเครือข่ายการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายในชุมชนบ้านเกะน้อย ตำบลหนองอ้อ อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย

2.2 ควรมีการวิจัยการยกระดับและพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนบ้านเกะน้อย ชุมชนบ้านเกะน้อย ตำบลหนองอ้อ อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย

องค์ความรู้ใหม่และการนำไปใช้

1. องค์ความรู้ใหม่ที่ค้นพบจากการวิจัย

องค์ความรู้ใหม่ในการวิจัย พบแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวิถีชุมชนบ้านเกะน้อย อาทิ วัฒนธรรมวิถีชุมชนไทครั้งแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเภทวัฒนธรรมพื้นบ้าน อาทิ ประเพณีแห่งธงช่วงสงกรานต์ ประเพณีใส่บาตรข้าวใหม่ เป็นต้น และมีการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวกับเหตุการณ์ประวัติศาสตร์สมัยสุโขทัย อาทิ โบราณสถานหมายเลข น.27 และกลุ่มเตาสังคโลก เป็นต้น ซึ่งทำให้เกิดเส้นทางการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์กับวัฒนธรรมวิถีชุมชนของชุมชนบ้านเกะน้อยที่เกิดความหลากหลายในกิจกรรมการท่องเที่ยว ทั้งนี้ จำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน เพื่อให้เกิดการบูรณาการร่วมกันในการจัดการท่องเที่ยวระหว่างชุมชนกับอุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย

2. การนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ในพื้นที่ชุมชนบ้านเกะน้อย เกิดเป็นการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวตามรอยประวัติศาสตร์ รวมถึงการได้ทราบเกี่ยวกับการเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวระหว่างการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกับการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ เพื่อให้การท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนบ้านเกะน้อยเป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น และพัฒนาทรัพยากร

ของแหล่งท่องเที่ยวที่มีมาอย่างยาวนานให้คงอยู่ต่อไป จึงนำไปสู่การท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาวิจัยเรื่อง การเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และเชิงวัฒนธรรมวิถีชุมชนบ้านเกาะน้อย ตำบลหนองอ้อ อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย คณะผู้วิจัยขอกราบพระคุณเป็นอย่างสูงในความกรุณาของ อาจารย์สรสสุคนธ์ ประดิษฐ์ ที่ปรึกษาหลักในการทำวิจัยใน ปีการศึกษา 2566 ที่สละเวลา ให้คำปรึกษา ชี้แนะ เทคนิคการวิจัยและช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่ และขอกราบพระคุณเป็นอย่างสูง ในความกรุณาของ ผศ.ยุวดี พ่วงรอด ที่ให้ความกรุณาในการตรวจสอบแก้ไข ให้คำปรึกษาชี้แนะข้อบกพร่องของรายงานการวิจัยเล่มนี้ จนทำให้วิจัยฉบับนี้ลุล่วงได้อย่างสมบูรณ์

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง สำหรับผู้ให้ข้อมูลสำคัญทุกท่านที่สละเวลาให้ข้อมูลอย่างครบถ้วนในการทำวิจัยแก่คณะผู้วิจัย และขอขอบคุณครอบครัว รวมทั้ง พี่น้อง ญาติมิตร และเพื่อน ๆ ทุกคนที่ให้กำลังใจและให้การสนับสนุนทุกด้านอย่างเสมอมา

สุดท้ายนี้ คุณค่าและประโยชน์จากวิจัยฉบับนี้ หากผลดีของงานวิจัยฉบับนี้ได้เกิดขึ้น คณะผู้วิจัยขอมอบความดีให้แก่ผู้มีพระคุณทุกท่านที่ได้กล่าวมา หากมีข้อบกพร่องประการใด คณะผู้วิจัยขอน้อมรับไว้แต่เพียงแก่คณะผู้วิจัย และจะได้เป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขต่อไป คณะผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า งานวิจัยฉบับนี้จะ เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยว โดยชุมชนบ้านเกาะน้อย ตำบลหนองอ้อ อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย

เอกสารอ้างอิง

- กรมการท่องเที่ยว. (2557). คู่มือการตรวจประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์. <https://www.dot.go.th/storage/ebooks/February2019/PLpogKmbYidrDzxTZ5K1.pdf>
- กรมศิลปากร. (2562). อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย มรดกโลกทางวัฒนธรรม. https://www.silpa-mag.com/culture/article_16730
- กรมศิลปากร. (ม.ป.ป). อุทยานประวัติศาสตร์เสมือนจริง. <http://virtualhistoricalpark.finearts.go.th/index.php/th>
- คันธธร พวงแก้ว และคณะ. (2552). การท่องเที่ยวพื้นประวัติศาสตร์ตามรอยพระพุทธเจ้าหลวง ใน 5 จังหวัดภาคใต้สงขลา พัทลุง นครศรีธรรมราช ตรัง และสตูล. https://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:61464
- ชมภูษ หุ่นนาค. (2559). พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ในจังหวัดสมุทรสงคราม. <https://journal.oas.psu.ac.th/index.php/asj/article/download/818/849>
- โชคทวีร์ อ้นถาวร. (2561). รูปแบบการพัฒนาแบบบูรณาการเพื่อความเป็นเลิศของตำบลเขาตุน อำเภอบางปะกงจังหวัดฉะเชิงเทรา. http://thesis.rru.ac.th/files/pdf/732_2019_03_28_142545.pdf
- ณรงค์ โจรนโสทร. (2555). ศักยภาพของชุมชนชาวมอญในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม บ้านหนองตู-บ่อควา อำเภอลำพูน จังหวัดลำพูน. https://archive.lib.cmu.ac.th/full/T/2555/mpa30655nr_ch2.pdf
- ดาริยา บินดุษะ. (2561). การศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชน และธรรมชาติ เพื่อพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวอำเภอเมืองสตูล จังหวัดสตูล. <https://human.skru.ac.th/husoconference/conf1/po46.pdf>
- ทัศนีย์ นาคเสนีย์. (2555). การจัดเส้นทางการท่องเที่ยวตามรอยอารยธรรมทวารวดี ขอม ในจังหวัดราชบุรี. <https://so02.tcithaijo.org/index.php/jitt/article/view/25292/21508>

- ธฤชวรรณ มาตกุล. (2556). แรงจูงใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยสู่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอีสาน กรณีศึกษาวัดศิลาอาสน์ (ภูพระ) จังหวัดชัยภูมิ. http://mslib.kku.ac.th/elib/multim/books/Tourism2556/TRISAWAN%20%20MATKUL/05_ch2.pdf
- พรหมภัสสร ชุณบุญญฤทธิ์ และปรีดารี ศิริรัตน์. (2559). การเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวเพื่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ เชิงวัฒนธรรม และเชิงนิเวศ ของกลุ่มจังหวัดสกล (สกลนคร นครพนม มุกดาหาร). https://kukr.lib.ku.ac.th/kukr_es/index.php?/KPS/search_detail/result/20002228
- พิมพ์ระวี โรจน์รุ่งสัจย์. (2556). การท่องเที่ยวชุมชน. โอเดียนสโตร์.
- ศากุล ช่างไม้ (2555). การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ. มหาวิทยาลัยคริสเตียน. <https://he01.tci-thaijo.org/index.php/CUTJ/article/view/242300>
- ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ. (2566). การท่องเที่ยว. <https://www.nectec.or.th/>
- สุนทรีย์ รอดดิษฐ์. (2565). การพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยววิถีชุมชนรอบอุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพโดยการมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืน. <https://so01.tcithaijo.org/index.php/pikanasan/article/view/260423>
- องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. (ม.ป.ป.). *ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ การเขียนลายสังคโลก บ้านเกาะน้อย จ.สุโขทัย*. https://thailand.go.th/issue-focus-detail/001_02_181?hl=th
- เอกพล วิงวอน และวีรพล น้อยคล้าย. (2565). ประวัติศาสตร์ชุมชนกับการท่องเที่ยว กรณีศึกษาชุมชนสามเรือนตำบลดามสามเรือน อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. <https://so03.tcithaijo.org/index.php/husoarujournal/article/view/262716>